

Пам'ятка для співробітників державних служб соціальної сфери

«Поширені питання в роботі з внутрішньо переміщеними особами»

**Пам'ятка для співробітників державних служб
соціальної сфери**

**«Поширені питання в роботі з внутрішньо
переміщеними особами (ВПО)»**

Публікація підготовлена незалежним консультантом для представництва Данської Ради у справах Біженців в Україні за підтримки Британського департаменту міжнародного розвитку (DFID). Повну відповідальність за зміст несе представництво Данської Ради у справах Біженців в Україні; висновки і погляди, висловлені у публікації, не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду Великобританії.

Зміст

Питання 1: Які компетенції та обов'язки існують у центральних та місцевих органів виконавчої влади стосовно ВПО? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 2: Якою є процедура постанови на облік внутрішньо переміщених осіб? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 3: Як відбувається процедура реєстрації ВПО якщо відсутня відмітка про реєстрацію на території конфлікту, але в наявності є інші підтверджувальні документи? ... **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 4: Чи повинні ВПО продовжувати строк дії довідки у 2016 році?.... **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 5: Якою є процедура перевірки фактичного місця проживання ВПО?. **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 6: Які види матеріальної допомоги (виплати), передбачені законодавством для ВПО?.
Ошибка! Закладка не определена.

Питання 7: Чи впливає неможливість надати трудову книжку (приклад, залишилась на непідконтрольній території) на призначення пенсій, пенсій за віком, пенсії по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника и т.і.? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 8: Як знайти тимчасове житло на безоплатній або пільговій основі? .. **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 9: Чи можуть ВПО оформлювати субсидію на оплату комунальних послуг у випадку найму житла? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 10: Якою є процедура отримання земельної ділянки для ВПО? ... **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 11: Яка існую процедура оцінки потреб сімей у складних життєвих обставинах, в категорію яких входять і ВПО?..... **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 12: Який алгоритм дій органів опіки та піклування у випадку виявлення дитини без батьків (офіційних опікунів), яка перемістилась з небезпечної зони без супроводу дорослих?;
Ошибка! Закладка не определена.

Питання 13: Який алгоритм дій органів опіки та піклування у випадку виявлення дитини без батьків (або опікунів/піклувальників), яка перемістилась з небезпечної зони в супроводі родичів?..... **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 14: Які дії органів опіки та піклування відбуваються у випадку виявлення дитини без батьків (або опікунів/піклувальників), яка перемістилась з небезпечної зони в супроводі сусідів або хрещених батьків? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 15: Які дії служби у справах дітей після закінчення встановленого законодавством річного строку після встановлення статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, на

підставі підпункту 11 п. 24 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 16: Якою є процедура отримання допомоги за народженням у випадку, коли свідоцтво про народження дитини видане органами реєстрації актів цивільного стану непідконтрольних територій? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 17: Яким є порядок отримання паспортного документу дитиною-ВПО, або дитиною, яка проживає на непідконтрольній території? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 18: В який спосіб можливо примусове виконання рішення про стягнення аліментів з боржника, якщо останній проживає на неконтрольованій території? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 19: Які можливості та повноваження радників з питань ВПО Міністерства Соціальної політики України? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 20: Чи може особа, яка не була зареєстрована, але фактично проживала на непідконтрольній території, стати на облік внутрішньо переміщених осіб?37

Питання 21: Чи має право ВПО на призначення субсидії за умови отримання/не отримання адресної допомоги? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 22: Якщо інформація про місце реєстрації відповідача або його фактичне місце перебування відсутня, то як виконати вимогу Цивільно процесуального кодексу України під час складання позову (ФІО, адреса реєстрації відповідача, копія паспорту)? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 23: Чи може спадкоємець вступити до спадщини, якщо спадкова справа була відкрита нотаріусом на території, яка зараз є непідконтрольною, до виникнення обставин, зазначених в ст. 1 Закону України “Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб”, але спадкоємець не встиг отримати свідоцтво про право на спадщину? **Ошибка! Закладка не определена.**

Питання 1:

Які компетенції та обов'язки існують у центральних та місцевих органів виконавчої влади стосовно ВПО?

Дане питання регулюється статтею 11 Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»¹.

Стаття 11. Повноваження центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції):

1) сприяє возз'єднанню сімей внутрішньо переміщених осіб шляхом надання інформації внутрішньо переміщеній особі про місце фактичного перебування її членів сім'ї;

2) у разі виявлення факту повідомлення внутрішньо переміщеною особою неправдивих відомостей та/або подання недійсних або підроблених документів, скоєння злочинів або співучасті у злочинах, виїзду особи на постійне місце проживання за кордон повідомляє протягом одного робочого дня орган, що видав довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, про такі факти для прийняття в установленому порядку рішення щодо дії довідки;

3) у разі відсутності документів, що посвідчують особу та підтверджують її громадянство, здійснює ідентифікацію внутрішньо переміщеної особи; забезпечує оформлення, видачу, обмін, продовження строку дії документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, за місцем фактичного перебування внутрішньо переміщеної особи.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, забезпечує організацію надання медичної допомоги та медичного обслуговування, здійснення комплексних заходів щодо санітарно-епідеміологічної безпеки населення та карантинних заходів за місцем фактичного перебування внутрішньо переміщених осіб.

3. Центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну:

1) відповідає за забезпечення формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб;

2) забезпечує захист персональних даних внутрішньо переміщених осіб, що містяться в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб;

3) забезпечує надання внутрішньо переміщеним особам гуманітарної допомоги;

4) розробляє державні програми підтримки та вирішення соціально-побутових питань внутрішньо переміщених осіб;

5) подає Кабінету Міністрів України пропозиції про заходи, необхідні для реалізації цього Закону, щодо забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб;

6) забезпечує інформування внутрішньо переміщених осіб про можливості працевлаштування у відповідних населених пунктах, а також сприяє у працевлаштуванні внутрішньо переміщеним особам, які отримали статус безробітного, організовує підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації таких осіб.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань усиновлення та захисту прав дітей, здійснює координацію та методологічне забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту внутрішньо переміщених дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, а також забезпечує дотримання вимог законодавства під час встановлення опіки чи піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, їх

¹ Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»

усиновлення, застосування інших передбачених законодавством форм влаштування дітей, проводить роботу з соціальної підтримки внутрішньо переміщених сімей з дітьми, над якими встановлено опіку чи піклування, прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.

Законні представники дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, посадові особи, які здійснюють заходи щодо захисту прав такої дитини, у разі необхідності підтвердження чи перевірки персональних даних про дитину можуть отримати відповідні відомості на підставі письмового запиту до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань усиновлення та захисту прав дітей, який забезпечує ведення єдиного електронного обліку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах освіти і науки:

1) створює умови для здобуття громадянами дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної освіти, професійно-технічної, вищої освіти з урахуванням відомостей щодо внутрішнього переміщення осіб;

2) здійснює в межах повноважень координацію діяльності органів виконавчої влади, у тому числі органів управління освітою місцевих державних адміністрацій, та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення реалізації права на освіту внутрішньо переміщених осіб;

3) координує діяльність місцевих органів управління освітою в частині формування оптимальної мережі дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів та забезпечує формування оптимальної мережі професійно-технічних навчальних закладів, експериментальних навчальних закладів для задоволення освітніх потреб населення з урахуванням потреб внутрішньо переміщених осіб;

4) формує щороку пропозиції та доводить до підпорядкованих навчальних закладів державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб з урахуванням кількості внутрішньо переміщених осіб.

5. Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, забезпечує відповідно до законодавства здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, евакуації населення, надання екстреної медичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації.

6. Центральні органи виконавчої влади здійснюють аналіз стану реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб та подають Кабінету Міністрів України відомості щодо витрат та заходів, необхідних для реалізації вимог цього Закону.

7. Центральні органи виконавчої влади на виконання цього Закону здійснюють обмін інформацією на безоплатній основі в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, а також взаємодіють з громадськими об'єднаннями, волонтерськими, благодійними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

8. Місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень забезпечують:

1) прийом громадян та надання їм безоплатної первинної правової допомоги з питання взяття на облік внутрішньо переміщених осіб;

2) взяття на облік внутрішньо переміщеної особи в порядку, встановленому [статтею 4](#) цього Закону;

3) надання інформації внутрішньо переміщеним особам про можливі місця і умови для їх тимчасового проживання/перебування з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, волонтерських, благодійних організацій, інших юридичних та фізичних осіб, про стан інфраструктури, довілля у таких місцях;

4) надання у разі необхідності внутрішньо переміщеним особам медико-психологічної допомоги;

5) безоплатне харчування відповідно до законодавства внутрішньо переміщених осіб на період до отримання такими особами статусу безробітних або їх працевлаштування, але не більше одного місяця;

6) надання у тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам житлового приміщення або соціального житла, придатного для проживання, за умови оплати зазначеними особами відповідно до законодавства вартості житлово-комунальних послуг;

7) внесення до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб структурним підрозділом місцевої державної адміністрації з питань соціального захисту населення відомостей про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, у тому числі місце її фактичного перебування, та про надані такій особі послуги;

8) набуття відповідно до законодавства внутрішньо переміщеними особами за місцем їх фактичного перебування прав на земельну ділянку із земель державної власності;

9) допомогу за клопотанням внутрішньо переміщеної особи у переміщенні рухомого майна під час залишення особою місця проживання на території, де виникли обставини, зазначені у статті 1 цього Закону, та поверненні до такого залишеного місця проживання;

10) влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади державної форми власності;

11) одержання гуманітарної та благодійної допомоги;

12) виявлення із числа внутрішньо переміщених осіб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення передбачених законодавством заходів у разі виникнення загрози життю та здоров'ю дітей, втрати дітьми батьківського піклування;

12-¹) здійснення соціального захисту внутрішньо переміщених дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, сімей, в яких виховуються такі діти, соціального супроводження таких сімей і дітей;

12-²) здійснення в повному обсязі повноважень органу опіки та піклування стосовно зареєстрованих на їх території внутрішньо переміщених дітей, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

12-³) прийняття рішень про забезпечення функціонування внутрішньо переміщених прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей з дітьми, над якими встановлено опіку чи піклування, до яких діти влаштовані згідно з рішеннями районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських чи районних у містах рад тих адміністративно-територіальних одиниць, з яких здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у частині першій статті 1 цього Закону;

12-⁴) надання житла дитячим будинкам сімейного типу, які вимушено або самостійно залишили місце проживання у зв'язку з обставинами, визначеними у частині першій статті 1 цього Закону;

12-⁵) організацію роботи з виявлення дітей, переміщених без супроводження батьків, інших законних представників, здійснення заходів щодо встановлення особи дитини, пошуку її батьків, влаштування таких дітей у сім'ї родичів, патронатних вихователів, до закладів соціального захисту дітей з урахуванням потреб дитини;

13) влаштування громадян похилого віку, інвалідів, які проживали в стаціонарних інтернатних установах та закладах на території, де виникли обставини, зазначені у [статті 1](#) цього Закону, в аналогічні установи та заклади за місцем фактичного перебування таких осіб;

14) організацію роботи медичних закладів з надання необхідної допомоги населенню з урахуванням тимчасового проживання/перебування на відповідній території внутрішньо переміщених осіб;

15) безоплатний проїзд залізничним, автомобільним транспортом внутрішньо переміщених осіб до залишеного місця проживання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

9. Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень:

1) інформують місцеві державні адміністрації про можливі місця і умови для тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб, про стан інфраструктури, довкілля у таких місцях;

2) надають у тимчасове безоплатне користування внутрішньо переміщеним особам з комунальної власності житлові приміщення, придатні для проживання (за умови оплати особою відповідно до законодавства вартості комунальних послуг);

3) вирішують питання щодо набуття відповідно до законодавства внутрішньо переміщеними особами за місцем їх фактичного перебування прав на земельну ділянку із земель комунальної власності;

4) сприяють за клопотанням внутрішньо переміщеної особи у переміщенні її рухомого майна для повернення на залишене місце проживання;

5) забезпечують надання медичної допомоги в комунальних закладах охорони здоров'я з урахуванням відомостей про внутрішньо переміщених осіб, які тимчасово проживають (перебувають) у відповідному населеному пункті;

6) забезпечують влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади комунальної форми власності;

7) забезпечують соціальний захист внутрішньо переміщених дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, сімей, в яких виховуються такі діти, соціальне супроводження таких сімей і дітей;

8) здійснюють у повному обсязі повноваження органу опіки та піклування стосовно зареєстрованих на їх території внутрішньо переміщених дітей, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

9) приймають рішення про забезпечення функціонування внутрішньо переміщених прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей з дітьми, над якими встановлено опіку чи піклування, до яких діти влаштовані згідно з рішеннями районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських чи районних у містах рад тих адміністративно-територіальних одиниць, з яких здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у частині першій статті 1 цього Закону;

10) забезпечують надання житла дитячим будинкам сімейного типу, які вимушено або самостійно залишили місце проживання у зв'язку з обставинами, визначеними у частині першій статті 1 цього Закону;

11) організовують роботу з виявлення дітей, переміщених без супроводження батьків, інших законних представників, здійснюють заходи щодо встановлення особи дитини, пошуку її батьків, влаштування таких дітей у сім'ї родичів, патронатних вихователів, до закладів соціального захисту дітей з урахуванням потреб дитини.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

Питання 2:

Якою є процедура постановки на облік внутрішньо переміщених осіб?

Згідно до ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»², підставою для взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є проживання на території, де виникли обставини, зазначені в статті 1 Закону, на момент їх виникнення. Факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 зазначеного Закону.

Для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи така особа звертається із заявою встановленої форми до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Заява внутрішньо переміщеною особою подається особисто. Заява підписується заявником, який дає згоду на обробку, використання, зберігання його персональних даних та персональних даних осіб, законним представником яких він є.

Разом із заявою заявник подає документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документ, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус.

У разі наявності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у статті 1 цього Закону, довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи або рішення про відмову у видачі довідки з обов'язковим зазначенням підстави відмови, підписане керівником уповноваженого органу, видається заявнику в день подання заяви.

Студенти, які здобували певний освітньо-кваліфікаційний рівень та мали реєстрацію місця проживання в гуртожитках, після зняття з реєстрації мають право на отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи у випадку, якщо не бажають повернутися до попереднього місця проживання через обставини, зазначені у статті 1 цього Закону.

Заява подається внутрішньо переміщеною особою, у тому числі неповнолітніми дітьми, особисто, а малолітніми дітьми, недієздатними особами або особами, дієздатність яких обмежено, - через законного представника (далі - заявник).

Від імені малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законних представників, таку заяву може подати її родич (баба, дід, прабаба, прадід, повнолітні брат або сестра, тітка, дядько) або вітчим, мачуха, у яких проживає (перебуває) дитина.

Від імені малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законних представників або осіб, зазначених в абзаці другому цієї частини, таку заяву подає представник органу опіки та піклування за місцем перебування такої дитини.

Від імені дитини, влаштованої до дитячого закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту дітей на повне державне забезпечення, таку заяву подає керівник відповідного закладу.

Заява підписується заявником або законним представником особи (зазначені вище), який дає згоду на обробку, використання, зберігання його персональних даних та персональних даних особи, від імені якої подається заява.

Разом із заявою заявник подає документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документ, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, або свідоцтво про народження дитини.

У разі подання заяви законним представником особи додатково подаються:

- документ, що посвідчує особу законного представника;
- документ, що підтверджує повноваження особи як законного представника, крім випадків, коли законними представниками є батьки (усиновлювачі);

² Див. посилання 1.

- у разі необхідності - свідоцтво про народження дитини.

У разі подання заяви родичем (баба, дід, прабаба, прадід, повнолітні брат або сестра, тітка, дядько) або вітчимою, мачухою, у яких проживає (перебуває) дитина; або представником органу опіки та піклування за місцем перебування такої дитини; або керівником відповідного закладу, до якого влаштована дитина, додатково подаються:

- документ, що посвідчує особу заявника;
- документи, що підтверджують родинні стосунки між дитиною і заявником;
- документ, що підтверджує повноваження представника органу опіки та піклування або керівника дитячого закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту дітей, у якому дитина перебуває на повному державному забезпеченні, та документ, що підтверджує факт зарахування дитини до цього закладу.

Слід звернути увагу, що питання взяття на облік та видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи регулюються також Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженим Постановою³ Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509. Але вказана Постанова є підзаконним нормативно-правовим актом, тому повинна відповідати повністю нормам Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>

³ Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509

Питання 3:

Як відбувається процедура реєстрації ВПО якщо відсутність відмітка про реєстрацію на території конфлікту, але в наявності є інші підтверджувальні документи?

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» в останній редакції, у разі відсутності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у статті 1 цього Закону, заявник надає докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, на день виникнення обставин, що спричинили внутрішнє переміщення, визначених статтею 1 цього Закону (військовий квиток з відомостями про проходження військової служби, трудова книжка із записами про здійснення трудової діяльності, документ, що підтверджує право власності на рухоме або нерухоме майно, свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту, документи про професійно-технічну освіту, документ про вищу освіту (науковий ступінь), довідку з місця навчання, рішення районної, районної у місті Києві чи Севастополі державної адміністрації, виконавчого органу міської чи районної у місті ради про влаштування дитини до дитячого закладу, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, встановлення опіки чи піклування, медичні документи, фотографії, відеозаписи тощо).

Щодо права особи надати докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, у вигляді перелічених документів, необхідно зазначити наступне.

Докази – це засіб встановлення фактів, які мають значення для справи. Доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких можливо встановлення наявності або відсутності обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Належними вважаються докази, що містять інформацію щодо предмета доказування.

Отже, у випадку, якщо особа надає перелічені вище документи як доказ, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, то слід оцінити наскільки надані документи підтверджують саме цей факт. Наприклад, документи, які підтверджують право власності на рухоме або нерухоме майно, - це можуть бути договір купівлі-продажу, договір дарування нерухомого майна, договір довічного утримання, міни, свідоцтво про право власності, свідоцтво про право на спадщину; технічний паспорт на автомобіль. Щодо фотографій, то в цьому випадку варто звернути увагу, наприклад, на місце, в якому фотографія була зроблена, тобто чи дійсно розташований той чи інший об'єкт у вказаній місцевості (наприклад, пам'ятник архітектури, стадіон або готель, відомий краєвид тощо).

У разі відсутності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», уповноважений орган зобов'язаний розглянути заяву про отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи протягом 15 робочих днів та прийняти рішення про видачу заявнику довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи або про відмову у видачі довідки з обов'язковим зазначенням підстави відмови, яке підписується керівником цього органу.

У разі подання заяви законним представником особи додатково подаються:

- документ, що посвідчує особу законного представника;
- документ, що підтверджує повноваження особи як законного представника, крім випадків, коли законними представниками є батьки (усиновлювачі);
- у разі необхідності - свідоцтво про народження дитини.

У разі подання заяви родичом дитини (баба, дід, прабаба, прадід, повнолітні брат або сестра, тітка, дядько) або вітчимом, мачухою, у яких проживає (перебуває) дитина, додатково подаються:

- документ, що посвідчує особу заявника;
- документи, що підтверджують родинні стосунки між дитиною і заявником;

У разі подання заяви від імені малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законних представників або родичів, таку заяву подає представник органу опіки та піклування за місцем перебування такої дитини. Від імені дитини, влаштованої до дитячого закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту дітей на повне державне забезпечення, таку заяву подає керівник відповідного закладу. В таких випадках разом із заявою додатково подаються:

- документ, що посвідчує особу заявника;
- документ, що підтверджує повноваження представника органу опіки та піклування або керівника дитячого закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту дітей, у якому дитина перебуває на повному державному забезпеченні, та документ, що підтверджує факт зарахування дитини до цього закладу.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

Питання 4:

Чи повинні ВПО продовжувати строк дії довідки у 2016 році?

Згідно до ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 Закону (ця стаття встановлює підстави для скасування довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи).

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів № 352 від 08 липня 2016 року, перелік випадків недійсності довідки було розширено. Відтак, довідка діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 Закону та абзацом шостим пункту 6 Постанови Кабінету Міністрів України № 509.

Так, довідка, видана до 20 червня 2016 р., яка не скасована і строк дії якої не закінчився, є дійсною та діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 Закону.

Довідка, видана до 20 червня 2016 р., у якій адресою фактичного місця проживання вказано адресу місцезнаходження органу державної влади, органу місцевого самоврядування, юридичної особи публічного права, її підрозділу, будь-якого іншого приміщення, за якою внутрішньо переміщена особа фактично не проживає, підлягає перереєстрації до 20 липня 2016 року. Для цього внутрішньо переміщена особа особисто або через законного представника (у випадках, передбачених абзацами першим — шостим пункту 2 цього Порядку) звертається за видачею довідки до уповноваженого органу, а раніше видана їй довідка вилучається, про що вносяться відповідні записи до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Довідка, зазначена в абзаці шостому цього пункту, не перереєстрована у встановлений строк, не є дійсною, про що вноситься відповідний запис до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

У разі наявності у внутрішньо переміщеної особи обґрунтованих причин, що унеможливають перереєстрацію довідки у встановлений строк, така особа подає до уповноваженого органу за фактичним місцем проживання відповідну письмову заяву та підтвердні документи. У такому разі строк перереєстрації довідки, зазначеної в абзаці шостому цього пункту, може бути збільшено до 60 днів за рішенням уповноваженого органу.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Постанови Кабінету Міністрів № 352 від 08 липня 2016 року «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509»
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/352-2016-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>

Питання 5:

Якою є процедура перевірки фактичного місця проживання ВПО?

8 червня 2016 року Кабінетом Міністрів України (КМУ) внесено зміни до Постанов №№ 509 і № 637 та прийнято два окремих Порядки щодо призначення і контролю за всіма соціальними виплатами і пенсіями для ВПО.

Відповідно до *Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат ВПО:*

- Порядок надання та відновлення будь-яких соціальних виплат і пенсій ґрунтується на перевірці умов проживання ВПО, що проводиться Управліннями з питань соціального захисту населення (УТЗН).
- порядок чітко передбачає, що призначення соціальних виплат/пенсій ВПО здійснюється відповідно Управліннями або органами ПФУ.

Відповідно до Постанови № 365:

1. Передбачено створення місцевими органами влади спеціальних комісій, які будуть приймати рішення про відновлення соціальних виплат і пенсій.
2. Якщо соціальні виплати/пенсії/довідка ВПО були призупинені або припинені, спеціальні комісії можуть ініціювати процедуру продовження тільки якщо така особа отримала нову довідку ВПО відповідно до нещодавно прийнятої постанови № 509.
 - Постанова передбачає, що рішення Комісії може бути оскаржене в суді.
 - Коли людина звертається за отриманням будь-якого типу соціальних виплат/пенсії, не передбачено жодних гарантій для ситуацій, коли під час перевірки таку особу не застануть вдома. Мається на увазі, що людина отримує відмову.

Порядок здійснення контролю за проведенням соціальних виплат ВПО.

1. Запроваджує два види контролю за здійсненням соціальних виплат і виплатою пенсій для ВПО - регулярний і спеціальний.
2. Спеціальні перевірки можуть проводитися робочими групами, що складаються з представників Міністерства внутрішніх справ, Державної міграційної служби, Служби безпеки, Національної поліції, Державної фінансової інспекції, Державної служби з аудиту та Пенсійного фонду України.
3. Спеціальна перевірка проводиться у разі наявності інформації про те, що:
 - а) внутрішньо переміщена особа змінила своє місце проживання, не повідомивши про це протягом 10 днів УТЗН;
 - б) внутрішньо переміщена особа повернулася на неконтрольовану територію;
 - з) Ощадбанком зупинено виплати особі, яка не пройшла ідентифікацію;
 - г) або якщо отримано рекомендації Міністерства фінансів за результатами верифікації.
4. Якщо особа відсутня у себе вдома під час перевірки, їй надається три дні, щоб з'явитися для фізичної ідентифікації до УТЗН. Якщо ВПО не з'являється, УТЗН надсилає їй поштою запрошення з відповідною вимогою. У той же час УТЗН запитує інформацію від Державної прикордонної служби про те, чи залишала така особа контрольовану територію.
5. У разі анулювання довідки ВПО, УТЗН повідомляє всі відповідні державні органи, які здійснюють соціальні виплати та Пенсійний фонд. Після отримання такого повідомлення виплата пенсій припиняється.
6. Комісія підтверджує припинення платежів протягом 5 робочих днів, про що вона повідомляє відповідні державні органи і ВПО.
7. Навіть якщо Комісія відновлює права ВПО на соціальні виплати і пенсії, фактичне оновлення може зайняти до 6 місяців залежно від підстав припинення.
8. Виплати, які станом на 11 червня 2016 року проводилися за дійсними довідками, продовжуються. В термін до 14 грудня 2016 року структурний підрозділ з питань соціального захисту населення проводить обстеження місця фактичного проживання внутрішньо переміщеної особи, про що складається акт обстеження матеріально-побутових умов сім'ї за формою, встановленою

Мінсоцполітики. Наступне обстеження проводиться протягом шести місяців з дати складання попереднього акту.

9. Відновлення соціальних виплат за довідками, що були скасовані відповідно до статті 12 Закону, здійснюється після видачі нової довідки відповідно до Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 365.

У випадках, коли скасування довідки з підстав, визначених у статті 12 Закону, відбулося до набрання чинності постанови Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 365 (14.06.2016 р.), норма щодо повторного призначення соціальних виплат лише через шість місяців не застосовується.

Виплати таким особам відновлюються з дати звернення особи до органу, що здійснює відповідні соціальні виплати.

Відновлення соціальних виплат (в тому числі пенсій) за довідками, які були чинними станом на 13.01.2016 року, але у яких була відсутня відмітка ДМС, здійснюється відповідно до Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 365 за рішенням Комісії з дня припинення виплати.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. N 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/637-93-%D0%BF>

Питання 6: Які види матеріальної допомоги (виплати), передбачені законодавством для ВПО?

Перш за все, слід зазначити щомісячну адресну допомогу, надання якої передбачене Порядком надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505⁴.

Грошова допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які стоять на обліку в структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органах з питань соціального захисту населення міських, районних у містах (у разі утворення) рад (далі - уповноважені органи), з дня звернення за її призначенням і виплачується по місяць зняття з такого обліку включно, але не більше ніж шість місяців.

Для призначення грошової допомоги на наступний шестимісячний строк уповноважений представник сім'ї подає до уповноваженого органу або установи уповноваженого банку (у випадку, передбаченому пунктом 5 цього Порядку) заяву, в якій повідомляє про відсутність змін, що впливають на призначення грошової допомоги, а також пред'являє довідки всіх членів сім'ї про взяття на облік осіб, які переміщуються. Особам працездатного віку, яким грошова допомога була припинена відповідно до пункту 7 цього Порядку, грошова допомога на наступний строк не призначається.

Грошова допомога виплачується шляхом перерахування на поточний рахунок, відкритий відповідно до цього Порядку безоплатно в установі уповноваженого банку.

Грошова допомога особам, які переміщуються, призначається на сім'ю та виплачується одному з її членів за умови надання письмової згоди довільної форми про виплату грошової допомоги цій особі від інших членів сім'ї (далі – уповноважений представник сім'ї) у таких розмірах:

- для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти) – 884 гривні на одну особу (члена сім'ї);
- для інвалідів – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність (згідно до ст. 7 Закону України «Про державний бюджет»⁵ у 2016 році прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць становить: з 1 січня 2016 року – 1330 гривень, з 1 травня – 1399 гривень, з 1 грудня – 1496 гривень, а для осіб, які втратили працездатність: з 1 січня 2016 року – 1074 гривні, з 1 травня – 1130 гривень, з 1 грудня – 1208 гривень);
- для працездатних осіб – 442 гривні на одну особу (члена сім'ї).

Загальна сума допомоги на сім'ю розраховується як сума розмірів допомоги на кожного члена сім'ї та не може перевищувати 2 400 гривень.

Слід зауважити, що згідно зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України №1014 від 09.12.2015⁶, якщо дитина переміщується з тимчасово окупованої території України, району проведення антитерористичної операції або населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, без супроводу батьків або осіб, які їх замінюють, грошова допомога виплачується їй за зверненням:

- баби, діда, повнолітніх сестри, брата, мачухи, вітчима, які безпосередньо здійснюють догляд за дитиною без спеціальних на те повноважень (тобто не вимагається заява батьків щодо згоди про передачу дитини на виховання);
- інших осіб, яким батьки передали дитину на виховання, - у разі надання заяви батьків щодо отримання такої допомоги, справжність підпису на якій має бути засвідчена нотаріально;
- служби у справах дітей, якщо:

⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг

⁵ ст. 7 Закону України «Про державний бюджет»

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України №1014 від 09.12.2015 Про внесення зміни до Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг

догляд за дитиною, яка залишилася без батьківського піклування, тимчасово здійснюється родичами або іншими особами (сусідами, знайомими), з якими у неї на момент залишення без батьківського піклування склалися близькі стосунки, за рішенням служби у справах дітей відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини"⁷;

дитина влаштована до професійно-технічного або вищого навчального закладу та проживає у його гуртожитку.

По-друге, переселенці мають право на щомісячну адресну безготівкову субсидію для відшкодування витрат на оплату користування житлом або його утримання та комунальних послуг, а також один раз на рік субсидії готівкою на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, навіть за умови найму житла. Таке право надається згідно до Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1997 р. N 1050 (1050-97-п)⁸.

Третій вид матеріальної допомоги – одноразова допомога, надання якої передбачене Порядком використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 535⁹. Згідно до вказаної Постанови, для отримання грошової допомоги постраждала особа чи особа, яка переміщується, звертається до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районної, районної в м. Києві держадміністрації, структурного підрозділу з питань соціального захисту населення виконавчого органу міської, районної у місті (у разі створення) ради (далі - органи соціального захисту населення) за місцем реєстрації проживання або фактичним місцем перебування з відповідною заявою, в якій зазначає причини необхідності надання їй грошової допомоги та реквізити рахунка, відкритого у банківській установі.

До заяви додаються:

копія документа, що посвідчує особу;

копія довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку в паспорті);

копії документів, що підтверджують родинні стосунки (свідоцтво про одруження, свідоцтво про народження дітей);

копія довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (для зазначеної категорії осіб);

медична довідка про стан здоров'я особи або висновок медико-соціальної експертизи про встановлення інвалідності (у разі необхідності).

Рішення щодо доцільності надання допомоги, її розмір, або відмову в наданні допомоги приймається місцевою комісією (Районні, районні в м. Києві держадміністрації та виконавчі комітети міст обласного підпорядкування утворюють комісії з розгляду питань надання грошової допомоги постраждалим особам чи особам, які переміщуються - місцеві комісії, до складу яких включаються представники структурних підрозділів відповідних держадміністрацій та виконавчих комітетів з

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини"

⁸ Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1997 р. N 1050

⁹ Порядок використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 535

питань охорони здоров'я, соціального захисту населення, а також відповідних органів внутрішніх справ, територіальних підрозділів ДМС. Місцеві комісії мають право в установленому порядку залучати до своєї роботи відповідних фахівців державних органів, представників громадських рад при місцевих органах виконавчої влади, громадських об'єднань).

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
- ст. 7 Закону України «Про державний бюджет»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>
- Постанова Кабінету Міністрів України №1014 від 09.12.2015 «Про внесення зміни до Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1014-2015-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини»
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>
- Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1997 р. N 1050 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF>)
- Порядок використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 535 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/535-2014-%D0%BF>

Питання 7:

Чи впливає неможливість надати трудову книжку (наприклад, залишилась на непідконтрольній території) на призначення пенсій, пенсій за віком, пенсії по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника и т.і. ?

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. N 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній»¹⁰, основним документом, який підтверджує стаж роботи – є трудова книжка. Але відповідно до п. 3 за відсутності трудової книжки, а також у тих випадках, коли в трудовій книжці відсутні необхідні записи або містяться неправильні чи неточні записи про періоди роботи, для підтвердження трудового стажу приймаються дані, наявні в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, довідки, виписки із наказів, особові рахунки і відомості на видачу заробітної плати, посвідчення, характеристики, письмові трудові договори і угоди з відмітками про їх виконання та інші документи, які містять відомості про періоди роботи. Також, згідно до п. 1. Зазначеного Порядку трудовий стаж може підтверджений показаннями свідків. Слід також звернути увагу, що 9 грудня 2015 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 1028¹¹ були затверджені зміни до п. 20 вищезазначеного порядку Особливості підтвердження трудового стажу окремих категорій працівників, згідно яких «у разі коли підприємства, установи, організації або їх правонаступники розміщуються на тимчасово окупованій території України або в районах проведення антитерористичної операції, спеціальний трудовий стаж може підтверджуватися за даними, наявними в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування”.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. N 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/637-93-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1028 «Про внесення змін до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1028-2015-%D0%BF>

¹⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. N 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній»

¹¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1028 Про внесення змін до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній

Питання 8: Як знайти тимчасове житло на безплатній або пільговій основі?

Згідно до ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», внутрішньо переміщена особа має право зокрема на забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; для багатодітних сімей, інвалідів, осіб похилого віку цей термін може бути продовжено.

Також згідно до ст. 17 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», держава сприяє наданню внутрішньо переміщеним особам кредитів на придбання земельних ділянок, придбання та будівництво житла. А саме:

- з метою забезпечення будівництва та інвестування у розвиток житлової інфраструктури міст та населених пунктів відповідні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування разом із державними банківськими установами, а також за наявності можливостей залучення міжнародної гуманітарної або благодійної допомоги формують для внутрішньо переміщених осіб регіональні довгострокові програми з пільгового кредитування (у тому числі - іпотечного) будівництва або придбання житла;

- Кабінет Міністрів України з Національним банком України розробляють правові механізми щодо можливостей рефінансування витрат з будівництва або повернення відсотків за сплаченими кредитами тим внутрішньо переміщеним особам, які внаслідок окупації чи військових дій, негативних наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру набули каліцтва чи інвалідності, або лишилися без годувальника, або без належної опіки та піклування за віком (діти-сироти, одинокі батьки та пенсіонери);

- у разі виділення адресної цільової благодійної або міжнародної благодійної допомоги для будівництва або придбання житла для внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території чи у районах ведення військових дій чи проведення антитерористичної операції такі кошти не оподатковуються прибутковим податком та податком на додану вартість.

Станом на сьогодні, Кабінетом Міністрів України було затверджено Постанову від 16 грудня 2015 р. № 1094 «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року»¹².

П. 11 Плану заходів з виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року, який додається до самої програми, передбачає наступне:

- 1) для виконання завдання щодо забезпечення права переселених громадян на житло – створення реєстру об'єктів нерухомості (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, котеджних містечок тощо, новостворених модульних будинків для тимчасового проживання), напрацювання моделей надання їх в оренду на пільгових умовах. Виконання цього завдання покладене на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України та обласні та Київську міську держадміністрації на період 2016-2017 років. Результатами цього завдання повинні стати задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди.

¹² Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1094 «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року»

2) розроблення проектів розвитку місцевих громад з будівництва житла для переселених громадян з урахуванням їх потреб і потенціалу за новітніми будівельними та енергозберігаючими технологіями за умови прозорого бюджетного фінансування та прямого кредитування і допомоги міжнародних фінансових установ під міжнародним контролем. Виконання цього завдання покладене на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство соціальної політики України, обласні та Київську міську держадміністрації на період 2016-2017 років. Результатами цього завдання повинні стати задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди. Результатами цього завдання повинні стати задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди

3) створення соціального житлового фонду в містах (гуртожитки) для надання в оренду переселеним громадянам на пільгових умовах. Виконання цього завдання покладене на обласні та Київську міську держадміністрації за період 2016-2017 років. Результатами цього завдання повинні стати задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди

4) вивчення ситуації щодо знелюднених сіл у регіонах, які межують з Донбасом (Харківська, Запорізька, Дніпропетровська області) та Києвом (Київська, Полтавська, Черкаська, Чернігівська області), з метою їх відродження для забезпечення переселених громадян житлом (з урахуванням можливостей перспективного працевлаштування та розвитку інфраструктури). Виконання цього завдання покладене на обласні держадміністрації за період 2016 року. Результатами цього завдання повинні стати задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди

5) будівництво котеджних містечок для переселених громадян. Виконання цього завдання покладене на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, облдержадміністрації за період 2016-2017 роки.

6) упровадження технологій швидкого будівництва житла з місцевих будівельних матеріалів та залучення переселених громадян до самостійного будівництва житла. Виконання цього завдання покладене на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, облдержадміністрації на постійній основі.

7) внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, якими врегульовано питання забезпечення різних категорій громадян доступним житлом, у частині передбачення можливості участі в них переселених громадян. Виконання завдання покладне на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, Державну спеціалізовану фінансову установу “Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву” на 2016 рік.

8) передбачення у державному бюджеті на відповідний рік коштів на виконання державних житлових програм. Виконання покладене на Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство Фінансів України.

Виконання всіх зазначених заходів передбачене за 2016-2017 роки.

24.02.2016 на сайті Кабінету Міністрів України з'явилась інформація щодо удосконалення Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України механізму надання довгострокових пільгових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі¹³.

Уряд затвердив Постанову Кабінету Міністрів України № 115 від 24.02.2016 р. «Про внесення змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі»¹⁴.

Згідно до прийнятих змін була розширена можливість надання таких кредитів і можливість збільшити будівництво такого житла, розширивши коло позичальників. А саме, п. 4 Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 р. № 1597¹⁵ був доповнений категоріями забудовників: особи, на яких поширюється дія пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 та абзацу четвертого пункту

¹³ Удосконалення Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України механізму надання довгострокових пільгових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів України № 115 від 24.02.2016 р. «Про внесення змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі»

¹⁵ П. 4 Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 р. № 1597

1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та громадяни України, які перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб.

Більш того, згідно до прийнятих змін, першочерговим порядком надання кредитів тепер користуються не лише забудовники для завершення раніше розпочатого будівництва та молоді спеціалісти, які працюють на підприємствах, в установах та організаціях, розташовані у межах району, але й особи, на яких поширюється дія пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 та абзацу четвертого пункту 1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та громадяни України, які перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб.

Надання кредиту здійснюється на підставі кредитного договору, що укладається після підтвердження права позичальника на його одержання та визначення суми кредиту. Для підтвердження права позичальника на одержання кредиту необхідно звернутись до Фондів підтримки індивідуального житлового будівництва на селі. Згідно п. 3 Положення про порядок формування і використання коштів фондів підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1211, фонди створюються відповідно до актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Севастопольської міської державних адміністрацій. Їх засновниками є Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Севастопольська міська державні адміністрації. Отже, звертатись за детальною інформацією потрібно до обласних державних адміністрацій.

Постановою Кабінету Міністрів України № 115 від 24.02.2016 р. «Про внесення змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі» були також визначені нові суми кредиту: сума кредиту визначається фондом з урахуванням рівня платоспроможності позичальника і не може перевищувати кошторисної вартості об'єкта кредитування та граничного розміру кредиту в сумі 300 тис. гривень для спорудження нового житлового будинку, 150 тис. гривень для реконструкції житлового будинку або добудови незавершеного будівництвом житла, 200 тис. гривень для придбання житла та 50 тис. гривень для спорудження інженерних мереж та підключення їх до існуючих комунікацій.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1094 «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>
- Удосконалення Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України механізму надання довгострокових пільгових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248856088&cat_id=244274160
- Постанова Кабінету Міністрів України № 115 від 24.02.2016 р. «Про внесення змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі» <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248862598>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 р. № 1597 «Про затвердження Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1597-98-%D0%BF>

Питання 9:

Чи можуть ВПО оформлювати субсидію на оплату комунальних послуг у випадку найму житла?

В 2015 році до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива неодноразово вносились зміни з метою спрощення призначення субсидій, в тому числі у випадках найму житла»¹⁶ були внесені зміни. В попередніх редакціях зазначеної Постанови особа, яка не була зареєстрована, але фактично проживала в житловому приміщенні (будинку) на підставі договору найму (оренди), мала право на оформлення субсидії за умови відкриття на неї особових рахунків із сплати житлово-комунальних послуг.

Слід зазначити, що редакція діюча Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива не містить умов оформлення особових рахунків для сплати комунальних послуг на орендаря.

Зараз, згідно до п. 6. Зазначеної Постанови субсидія призначається одній із зареєстрованих у житловому приміщенні (будинку) осіб, та в окремих випадках на підставі рішення районної, районної у м. Києві і Севастополі держадміністрації та виконавчого органу міської і районної ради або утвореної ними комісії та акта обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства субсидія може призначатися особі, яка не зареєстрована, але фактично проживає у житловому приміщенні (будинку) на підставі договору найму (оренди) житла, або індивідуальним забудовникам, будинки яких не прийняті в експлуатацію.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF>

¹⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива неодноразово вносились зміни з метою спрощення призначення субсидій, в тому числі у випадках найму житла»

Питання 10: Якою є процедура отримання земельної ділянки для ВПО?

Згідно до ст. 17 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», держава сприяє наданню внутрішньо переміщеним особам кредитів на придбання земельних ділянок, придбання та будівництво житла.

Як вже вказувалось вище, Кабінетом Міністрів України було затверджено Постанову від 16 грудня 2015 р. № 1094¹⁷ Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року.

Згідно до зазначеної програми, на 2016-2017 роки заплановане наступне:

1) виділення в установленому порядку земельних ділянок для будівництва житла переселеним громадянам з урахуванням їх потреб і потенціалу щодо можливостей перспективного працевлаштування та розвитку інфраструктури. Відповідальні органи: обласні та Київська міська держадміністрації.

2) фінансування розвитку інфраструктури населеного пункту з державного бюджету за умови виділення земельних ділянок під будівництво житла переселеним громадянам. Відповідальні органи: Міністерство фінансів України, Міністерство регіонального розвитку та житлово-комунального господарства та обласні та Київська міська держадміністрації.

Але це тільки запланована діяльність на 2016-2017 роки.

Тому зараз застосовується загальний порядок виділення земельної ділянки в порядку 121 ст. Земельного Кодексу України¹⁸.

Згідно зі статтю 121 Земельного кодексу України кожен громадянин України має право на безоплатне отримання земельної ділянки із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

- для ведення фермерського господарства - в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство;

- для ведення особистого селянського господарства - не більше 2,0 гектара;

- для ведення садівництва - не більше 0,12 гектара;

- для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах - не більше 0,25 гектара, в селищах - не більше 0,15 гектара, в містах - не більше 0,10 гектара;

- для індивідуального дачного будівництва - не більше 0,10 гектара;

- для будівництва індивідуальних гаражів - не більше 0,01 гектара.

Важливо пам'ятати, що Земельний кодекс України встановлює, що передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян у межах зазначених норм, провадиться один раз по кожному виду використання.

Процедура отримання земельної ділянки досить довгострокова та клопітна. Для реалізації свого права на безоплатне отримання земельної, необхідно звернутись до органу, уповноваженого здійснювати розпорядження земельними ділянками державної або комунальної власності, із заявою про безоплатне надання земельної ділянки у власність. Таким органом є:

1) щодо земель комунальної власності, переважно розташовані в межах населених пунктів, є відповідна сільська, селищна, міська рада,

2) а щодо земель державної власності, які, як правило, розташовані за межами населених пунктів, є: при наданні земельних ділянок для ведення садівництва або особистого селянського

¹⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1094 Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року

¹⁸ Ст. 121 Земельного Кодексу України

господарства – Головне управління Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру в області, а при наданні земельних ділянок в інших випадках – райдержадміністрації.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1094 «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>
- Ст. 121 Земельного Кодексу України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

Питання 11:

Яка існує процедура оцінки потреб сімей у складних життєвих обставинах, в категорію яких входять і ВПО?

Згідно до ч. 3 ст. 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» громадянин пенсійного віку, особа з інвалідністю, дитина-інвалід та інша особа, яка перебуває у складних життєвих обставинах, яких зареєстровано внутрішньо переміщеними особами, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України за місцем реєстрації фактичного місця проживання такої внутрішньо переміщеної особи.

Відповідно до ст. 11 зазначеного Закону, виявлення із числа внутрішньо переміщених осіб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення передбачених законодавством заходів у разі виникнення загрози життю та здоров'ю дітей, втрати дітьми батьківського піклування покладені на місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень забезпечують.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги»¹⁹, складні життєві обставини – обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті. Згідно до ст. 3 вказаного Закону суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є, серед інших, уповноважені органи, що здійснюють соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, до яких належать: органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; *центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізовані формування.*

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізовані формування утворюється, реорганізується та ліквідується відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування і належить до сфери його управління.

Діяльність центру спрямовується відповідно Міністерством соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом з питань соціального захисту населення обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної у м. Києві та Севастополі *держадміністрації, виконавчого органу відповідної ради.*

Відповідно до Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. № 896²⁰, виявлення, надання соціальних послуг та соціальний супровід сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, здійснюються районними, міськими, районними у містах центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді разом із суб'єктами, що надають соціальні послуги, та суб'єктами соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю.

Виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, здійснюється фахівцями шляхом відвідування, розгляду інформації, поданої суб'єктами, та звернень таких сімей (осіб) з метою своєчасного надання соціальних послуг.

Під час відвідування сім'ї (особи) фахівці проводять оцінку її потреб у наданні соціальних послуг, обстеження (за згодою) матеріально-побутових умов, визначають методи соціальної роботи.

За наявності обставин, що є підставою для прийняття рішення про надання сім'ї (особі) пільг, гарантій, послуг, допомоги та інших виплат, оригінал акта обстеження передається відповідному органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурному підрозділу з питань соціального захисту населення міської, районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, а його копія залишається у центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

¹⁹ ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги»

²⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. № 896 про Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді залучає у разі необхідності до проведення оцінки потреб сім'ї (особи) у наданні соціальних послуг та обстеження її матеріально-побутових умов спеціалістів служби у справах дітей, структурного підрозділу з питань соціального захисту населення, відповідного підрозділу органів внутрішніх справ та структурного підрозділу з питань охорони здоров'я міської, районної, районної у мм. Києві та Севастополі держадміністрації, психолога.

Джерела:

- Ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. № 896 «Про Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF>

Питання 12:

Який алгоритм дій органів опіки та піклування у випадку виявлення дитини без батьків (офіційних опікунів), яка перемістилась з небезпечної зони без супроводу дорослих?

Перш за все, слід звернути увагу на те, що 22.10.2014 року Постановою Кабінету Міністрів України № 624²¹ були внесені зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини. Згідно зазначених змін Постанова була доповнена новим розділом Особливості провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, переміщеної з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції. Відповідно до п. 75 у разі виявлення дитини, переміщеної з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції, яка залишилася без батьківського піклування, служба у справах дітей або виконавчий орган сільської, селищної ради з'ясовують місце знаходження дитини, її вік, відомості про батьків або осіб, які їх замінюють, обставини, за яких дитина залишилася без батьківського піклування, прізвище, ім'я, по батькові та адресу особи, від якої надійшло повідомлення, та отримати іншу інформацію, що має істотне значення. Усі повідомлення про дітей, залишених без батьківського піклування, служба у справах дітей реєструє в журналі обліку повідомлень про дітей, які залишились без батьківського піклування.

Відповідно до п. 76, служба у справах дітей за місцем виявлення дитини, переміщеної з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції, протягом семи робочих днів після її виявлення вживає заходів до встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування).

На допомогу Службам у справах дітей в роботі з цією категорією дітей, 29.12.2015 року Міністерство Соціальної політики України підготувало та розповсюдило між обласними та Київською державними адміністраціями Лист щодо алгоритму виявлення та отримання дітьми довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, та відповідної щомісячної адресної допомоги²².

Згідно вказаного алгоритму, виявлення дітей без супроводу можливо наступним чином:

- 1) надходження до служби у справах дітей повідомлення від суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю, фізичних та юридичних осіб, яким стало відомо про факт перебування в межах адміністративно-територіальної одиниці такої дитини;
- 2) особисте звернення дитини до служби у справах дітей;
- 3) реєстрація повідомлення про дитину в журналі обліку повідомлень про дітей, які залишились без батьківського піклування;

В такому випадку служба у справах дітей:

- 1) протягом доби із залученням інших суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю:
 - з'ясовує місце знаходження дитини, її вік, іншу важливу інформацію;
 - обстежує умови перебування дитини;
 - забезпечує тимчасове влаштування дитини (в сім'ю родичів, знайомих, до закладу соціального захисту дітей або (як виняток) до інтернатного закладу);
- 2) протягом семи робочих днів після виявлення дитини служба у справах дітей із залученням інших суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю:

²¹ Постанова Кабінету Міністрів України № 624 від 22.10.2014 року Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866

²² Лист Міністерства соціальної політики України щодо алгоритму виявлення та отримання дітьми довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, та відповідної щомісячної адресної допомоги

- вживає заходів до встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування);
- у разі відсутності у дитини документів, що посвідчують її особу звертається до територіального підрозділу ДМС для видачі тимчасового посвідчення, що підтверджує особу громадянина України;
- спільно із територіальним підрозділом ДМС та органом внутрішніх справ за місцем виявлення дитини складає акт про виявлення дитини, переміщеної із тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції, яка залишилася без батьківського піклування;
- на підставі зібраних відомостей про дитину приймає рішення про взяття її на первинний облік дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- вносить відомості про дитину до Єдиного електронного банку даних;
- вживає заходів, передбачених законодавством, для надання дитині статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування

У випадку, якщо дитина без супроводу виявилась дитиною-сиротою або дитиною, яка позбавлена батьківського піклування, служба у справах дітей провадить наступні дії:

1) вживає заходи щодо збору документів, що посвідчують особу дитини, її статус (у разі наявності - особу її законного представника), за наявності - документ, що підтверджує факт проживання дитини на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними в статті 1 Закону України „Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб” тощо;

2) вносить відомості про таку дитину до книги обліку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які прибули з інших територій, з окремою позначкою;

3) бере таку дитину на облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та вживає заходи, передбачені Порядком ведення службами у справах дітей обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, затверджений наказом Мінсоцполітики від 20.01.2014 № 27²³;

4) надсилає до Департаменту захисту прав дітей та усиновлення Мінсоцполітики клопотання для створення на центральному рівні обліково-статистичної картки дитини в Єдиному електронному банку даних дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та копіювання до неї даних про дитину з її обліково-статистичної картки в Єдиному електронному банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, створеної службою у справах дітей за місцем походження дитини;

5) отримує новостворену обліково-статистичну картку дитини в Єдиному електронному банку даних дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, для користування з правом редагування;

6) у разі, якщо така дитина перемістилася без супроводу законного представника, забезпечує її подальше влаштування.

Для взяття малолітньої дитини без супроводу, яка залишилась без батьківського піклування, на облік внутрішньо переміщених осіб служба у справах дітей:

протягом семи робочих днів після виявлення дитини служба у справах дітей звертається до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад (далі - структурний підрозділ з питань соціального захисту населення) для отримання дитиною довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Слід зауважити, що згідно до останньої редакції Закону України «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб», заява для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи подається внутрішньо переміщеною особою, у тому числі

²³ Порядок ведення службами у справах дітей обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 20.01.2014 № 27

неповнолітніми дітьми, особисто, а малолітніми дітьми, недієздатними особами або особами, дієздатність яких обмежено, - через законного представника (далі - заявник).

Для взяття малолітньої дитини без супроводу, яка є дитиною-сиротою або дитиною, яка позбавлена батьківського піклування, на облік внутрішньо переміщених осіб:

- законний представник дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування (один із опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, адміністрація закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, в якому постійно проживала дитина) подає заяву до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення для отримання дитиною довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- служба у справах дітей здійснює контроль за дотриманням права кожної дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, на отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи

Для вирішення питання щодо призначення щомісячної адресної допомоги дитині без супроводу, яка є дитиною, яка залишилась без батьківського піклування,

- у разі, якщо дитина отримала статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, з підстави невиконання батьками своїх обов'язків з виховання та утримання дитини з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку із проведенням антитерористичної операції або тимчасовою окупацією щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг призначається / не призначається залежно від форми подальшого влаштування такої дитини;

- у разі, якщо внутрішньо переміщена дитина, яка залишилась без батьківського піклування, до вирішення питання щодо надання їй статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, тимчасово влаштована у сім'ю громадян (родичів, сусідів, знайомих) щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг виплачується їй за зверненням служби у справах дітей до установи уповноваженого банку;

- у разі, якщо безпосередній догляд за внутрішньо переміщеною дитиною, яка залишилась без батьківського піклування, здійснюється бабою, дідом, повнолітніми братом, сестрою, мачухою, вітчимою, щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг виплачується їй за зверненням зазначених осіб до установи уповноваженого банку

Для вирішення питання щодо призначення щомісячної адресної допомоги дитині без супроводу, яка є дитиною-сиротою або дитиною, яка позбавлена батьківського піклування,

- у разі, якщо дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування, перемістилася у складі сім'ї опікуна/піклувальника, прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу, щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг призначається на сім'ю та виплачується усій сім'ї за зверненням уповноваженого представника сім'ї до установи уповноваженого банку;

- у разі, якщо дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування, після переміщення була влаштована під опіку / піклування, в прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг призначається на дитину та виплачується за зверненням опікуна / піклувальника, одного із прийомних батьків, батьків-вихователів до установи уповноваженого банку;

- у разі, якщо дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування, після переміщення була влаштована до закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг не виплачується у зв'язку із забезпеченням основних потреб дитини безпосередньо закладом відповідно до встановлених норм та нормативів.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України № 624 від 22.10.2014 року «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866»
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/624-2014-%D0%BF>
- Лист Міністерства соціальної політики України щодо алгоритму виявлення та отримання дітьми довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, та відповідної щомісячної адресної допомоги
http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category;jsessionid=DC37F6E6EA0117B36B2B804B2D31DE14.app1?cat_id=169302
- Порядок ведення службами у справах дітей обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 20.01.2014 № 27 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0216-14>

Питання 13:

Який алгоритм дій органів опіки та піклування у випадку виявлення дитини без батьків (або опікунів/піклувальників), яка перемістилась з небезпечної зони в супроводі родичів?

Згідно до вказаного вище алгоритму дій, якщо дитина перемістилась з небезпечної зони в супроводі баби, діда, повнолітніх сестри, брата, мачухи, вітчима, то вони звертаються до служби у справах дітей і до свого звернення додають:

- документи, що посвідчують особу дитини та заявника;
- документи, що підтверджують родинні стосунки між дитиною і заявником (копії / оригінали свідоцтва про народження дитини, її повнолітніх братів сестер, матері, батька та паспортів діда, баби, свідоцтва про шлюб, довідки про склад сім'ї тощо);
- за наявності - документ, що підтверджує факт проживання дитини на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними в статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Слід зауважити, що відповідно до статей 258 та 262 Сімейного кодексу України баба, дід, сестра, брат, мачуха, вітчим мають право звертатися за захистом прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх внуків без спеціальних на те повноважень.

Згідно до абзацу 2 ч. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від імені малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законних представників, заяву про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи може подати її родич (баба, дід, повнолітні брат або сестра) або вітчим, мачуха, у яких проживає (перебуває) дитина.

Згідно до п. 3² Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг затвердженого, Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505, якщо дитина переміщується з тимчасово окупованої території України, району проведення антитерористичної операції або населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, без супроводу батьків або осіб, які їх замінюють, грошова допомога виплачується їй за зверненням: баби, діда, повнолітніх сестри, брата, мачухи, вітчима, які безпосередньо здійснюють догляд за дитиною без спеціальних на те повноважень.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Сімейний кодекс України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>

Питання 14:

Які дії органів опіки та піклування відбуваються у випадку виявлення дитини без батьків (або опікунів/піклувальників), яка перемістилась з небезпечної зони в супроводі сусідів або хрещених батьків?

Згідно до вказаного вище алгоритму дій, якщо дитина перемістилась з небезпечної зони в супроводі інших родичів або сусідів, або знайомих, то вказані особи звертаються до служби у справах дітей, і до звернення додаються:

- документи, що посвідчують особу дитини та заявника;
- заяви батьків щодо згоди на передачу дитини на виховання заявнику, у тому числі згоди щодо отримання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, справжність підпису на якій має бути засвідчена нотаріально;
- за наявності – документ, що підтверджує факт проживання дитини на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними в статті 1 Закону України „Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб”

Згідно до абзацу 3 ч. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від імені малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законних представників або баби, діда, повнолітніх брата або сестра, або вітчима, мачухи, заяву про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи подає представник органу опіки та піклування за місцем перебування такої дитини.

Згідно до п. 3² Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг затвердженого, Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505, якщо дитина переміщується з тимчасово окупованої території України, району проведення антитерористичної операції або населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, без супроводу батьків або осіб, які їх замінюють, грошова допомога виплачується їй за зверненням:

осіб, яким батьки передали дитину на виховання, - у разі надання заяви батьків щодо отримання такої допомоги, справжність підпису на якій має бути засвідчена нотаріально;

служби у справах дітей, якщо догляд за дитиною, яка залишилася без батьківського піклування, тимчасово здійснюється родичами або іншими особами (сусідами, знайомими), з якими у неї на момент залишення без батьківського піклування склалися близькі стосунки, за рішенням служби у справах дітей відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 “Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини”.

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
- Постанова Кабінету міністрів України № 866 «Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної з захистом прав дітей» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>

Питання 15:

Які дії служби у справах дітей після закінчення встановленого законодавством річного строку після встановлення статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, на підставі підпункту 11 п. 24 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини?

В жовтні 2014 року Постанова Кабінету міністрів України № 866²⁴, якою затверджений Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної з захистом прав дітей, була доповнена новим розділом «Особливості провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, переміщеної з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції», відповідно до якого служба у справах дітей за місцем виявлення дитини, переміщеної з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції, *протягом семи робочих днів після її виявлення вживає заходів до встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування).*

У разі неможливості повернення дитини на виховання в сім'ю служба у справах дітей забезпечує підготовку документів для надання їй статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, відповідно до пунктів 13-25 вказаного Порядку.

При цьому також були внесені зміни до п. 24 Порядку, який регламентує підстави надання статусу дитини, яка позбавлена батьківського піклування. А саме, п. 24 Порядку був доповнений підпунктом 11, згідно до якого статус дитини, позбавленої батьківського піклування також надається дітям, батьки яких не виконують свої обов'язки з виховання та утримання дитини з *причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку із перебуванням батьків на тимчасово окупованій території або в районі проведення антитерористичної операції*, що підтверджується актом, складеним службою у справах дітей за формою згідно з додатком 11 (акт, що підтверджує зазначену підставу, підписується представниками служби у справах дітей, територіального підрозділу ДМС та органу внутрішніх справ за місцем виявлення дитини).

Згідно до п. 76 Порядку, під час набуття дитиною статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, з підстави, визначеної у підпункті 11 пункту 24 Порядку, служба у справах дітей разом з органами внутрішніх справ, охорони здоров'я вживає заходів до встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків, інших родичів, місця їх проживання (перебування) **не менш як протягом року** після виявлення дитини для організації роботи з повернення дитини на виховання в сім'ю або підтвердження статусу дитини відповідно до підстав, передбачених у пункті 24 цього Порядку.

Таким чином, законодавство **НЕ** встановлює **чіткий строк** для завершення всіх дій зі встановлення відомостей про батьків або інших родичів, їх розшуку та остаточного вирішення подальшої долі дитини. Навпаки, законодавець підкреслює, що такі заходи повинні проводитись **якнайменше рік, а навіть і більше** з огляду на особливу складність встановлення зазначених даних в зв'язку з відсутністю контролю влади України на тимчасово окупованій території та території проведення АТО.

Джерела:

- Постанова Кабінету міністрів України № 866 «Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної з захистом прав дітей»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>

²⁴ Постанова Кабінету міністрів України № 866 Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної з захистом прав дітей

Питання 16:

Якою є процедура отримання допомоги за народженням у випадку, коли свідоцтво про народження дитини видане органами реєстрації актів цивільного стану непідконтрольних територій?

Перш за все, необхідно отримати свідоцтво про народження, видане органами державної реєстрації актів цивільного стану в межах підконтрольних владі України територій. Для цього необхідно звернутись за фактичним місцем проживання до відділу реєстрації актів цивільного стану з наявними документами, які підтверджують факт народження дитини. Оскільки довідка з медичної установи або свідоцтво про народження дитини видані органами влади республік, які не визнаються державою Україна, то орган реєстрації актів цивільного стану відмовить в реєстрації народження. Після отримання письмової відмови, особа може звернутись до суду із заявою про встановлення факту, який має юридичне значення в порядку окремого провадження, передбаченого Цивільно Процесуальним Кодексом України²⁵. Також, слід зауважити, що відповідно до п. 4 ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»²⁶, за відсутності документа закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджує факт народження, підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану є рішення суду про встановлення факту народження (станом на сьогодні існує позитивна судова практика розгляду таких справ²⁷).

Суд постановляє рішення за справою, яке обов'язкове для виконання відділом реєстрації актів цивільного стану.

Заявникові необхідно сплатити всі судові витрати, які складають: згідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір»²⁸ - 0,2 розміру мінімальної заробітної плати (про державний бюджет - Стаття 8.установити у 2016 році мінімальну заробітну плату: у місячному розмірі: з 1 січня - 1378 гривень, з 1 травня - 1450 гривень, з 1 грудня - 1550 гривень).

Після отримання свідоцтва про народження на підконтрольній владі України території, особа має право на отримання допомоги за народженням на загальних підставах.

Джерела:

- Окреме провадження. Цивільний Процесуальний Кодекс України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/page7?text=%EE%EA%F0%E5%EC#w11>
- Ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
- Судова практика <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54853958,%20http://reyestr.court.gov.ua/Review/55322880>
- Ст. 4 Закону України «Про судовий збір» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

²⁵ Окреме провадження. Цивільний Процесуальний Кодекс України

²⁶ Ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»

²⁷ Судова практика

²⁸ Ст. 4 Закону України «Про судовий збір»

Питання 17:

Яким є порядок отримання паспортного документу дитиною-ВПО, або дитиною, яка проживає на непідконтрольній території?

Оформлення та видача паспорта громадянина України регулюється Порядком оформлення і видачі паспорта громадянина України, затвердженим Наказом МВС України від 13.04.2012 № 320²⁹. Згідно до Порядку, паспорт громадянина України видається територіальними підрозділами Державної міграційної служби України за місцем проживання кожному громадянину України після досягнення 16-річного віку, а надалі в разі необхідності обмінюється, видається замість утраченого, викраденого або зіпсованого. Видача та обмін паспорта проводяться в місячний строк.

Відповідно до п. 1.3. зазначеного порядку, для оформлення паспорта особа подає:

- заяву про видачу паспорта (встановленого зразка);
- свідоцтво про народження (оригінал, який повертається особі після прийняття заяви до розгляду);
- дві фотокартки розміром 3,5 x 4,5 см (фотокартки, що подаються для оформлення паспорта, мають бути виконані з одного негатива, із зображенням обличчя виключно анфас, без головного убору, виготовленими на тонкому білому або кольоровому фотопапері без кутика; для громадян, які постійно носять окуляри, обов'язкове фотографування в окулярах).

Слід звернути увагу, що згідно до п. 17, ч. 1, ст. 4 Закону України «Про державне мито»³⁰, неповнолітні і військовослужбовці звільняються від сплати державного мита за видачу їм вперше паспорта громадянина України

У разі подання заяви до центру надання адміністративних послуг адміністратор центру перевіряє відповідність копій оригіналам наданих заявником документів, належним чином завіряє копії та повертає оригінали документів заявнику. Територіальний підрозділ приймає рішення на підставі належним чином завірених копій наданих документів. У випадках неналежного оформлення документів або неналежної якості копій територіальний підрозділ приймає рішення про повернення центру наданих документів для усунення недоліків.

Особа, яка досягла 16-річного віку та не має паспорта громадянина України і реєстрації місця проживання, може одночасно подати заяви про видачу паспорта та про реєстрацію місця проживання (в цьому випадку стягується державне мито у розмірі, встановленому п.п. м) п. 6 ст. 3 Закону України «Про державне мито» – 0,05 неоподаткованого мінімуму доходів громадян).

Відповідно до інформації, розміщеної на сайті Державної міграційної служби, прийом документів від громадян здійснюється наступними підрозділами:

а) від внутрішньо переміщених осіб, які зареєстровані в населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення (розпорядження КМУ від 07.11.2014 № 1085³¹) та на тимчасово окупованій території Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, перемістилися та отримали довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (далі – довідка ВПО), зразок якої затверджено постановою КМУ від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» - за

²⁹ Порядок оформлення і видачі паспорта громадянина України, затверджений Наказом МВС України від 13.04.2012 № 320

³⁰ ст. 4 Закону України «Про державне мито»

³¹ Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що 32 і на лінії зіткнення, затверджене Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 32

місцем фактичного проживання, зазначеним у довідці (стаття 6 Закону України Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»);

б) від осіб, які проживають та зареєстровані в населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення (Донецька та Луганська області) та не отримали статус внутрішньо переміщеної особи - за місцем звернення особи територіальним підрозділом ГУДМС України в Донецькій області та відповідно УДМС України в Луганській області.

Джерела:

- Порядок оформлення і видачі паспорта громадянина України, затверджений Наказом МВС України від 13.04.2012 № 320 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1089-12>
- Ст. 4 Закону України «Про державне мито» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/7-93>
- Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, затверджене Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 10-85-р <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1085-2014-%D1%80>

Питання 18:

В який спосіб можливо примусове виконання рішення про стягнення аліментів з боржника, якщо останній проживає на неконтрольованій території?

Згідно до Закону України «Про державну виконавчу службу»³², виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України здійснюється Державною виконавчою службою, яка входить до системи органів Міністерства Юстиції України.

Зважаючи на те, що на території окремих населених пунктів Луганської та Донецької областей територіальні органи та установи юстиції тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, Наказом Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 246/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Луганської області»³³ Головне управління юстиції в Луганській області було переміщено в м. Северодонецьк Луганської області, а Наказом Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 247/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Донецької області»³⁴ Головне управління юстиції в Донецькій області було переміщено в м. Краматорськ Донецької області. Інформація про переміщення структурних підрозділів територіальних органів Міністерства юстиції України, які реалізують повноваження Державної виконавчої служби України в Луганській³⁵ і Донецькій³⁶ областях опублікована на сайті Міністерства юстиції України.

Отже, з питань виконання судових рішень, в тому числі і про стягнення аліментів, громадянам необхідно звертатися до Державної виконавчої служби, повноваження якої поширюються на територію, на якій проживає боржник, але за новою адресою виконавчої служби на підконтрольній Україні території. Для відкриття виконавчого провадження жінці необхідно подати до відділу державної виконавчої служби України заяву про відкриття виконавчого провадження та про примусове стягнення з боржника аліментів.

Слід звернути увагу, що в разі проживання боржника на території, не підконтрольній владі України, державний виконавець не зможе виконати рішення суду. **У такому разі жінка має право на отримання тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів або не мають можливості утримувати дитину.**

А саме, згідно до ст. 181 Сімейного Кодексу України³⁷, якщо місце проживання чи перебування батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога з урахуванням матеріального стану сім'ї, у якій виховується дитина. Виплата тимчасової державної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Роботу щодо призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, організовує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Постановою Кабінету Міністрів України № 189 від 22 лютого 2006 року був затверджений Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від

³² Закон України «Про державну виконавчу службу»

³³ Наказ Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 246/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Луганської області»

³⁴ Наказ Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 247/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Донецької області»

³⁵ Повноваження Державної виконавчої служби України (34) ій області

³⁶ Повноваження Державної виконавчої служби України () ій області

³⁷ Ст. 181 Сімейного Кодексу України

сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме³⁸. Відповідно до п. 5 зазначеного Порядку Тимчасова допомога призначається та виплачується за місцем проживання (перебування) одного з батьків, який утримує дитину, управліннями праці та соціального захисту населення районних, районних у м.м. Києві та Севастополі держадміністрацій, структурними підрозділами з питань соціального захисту населення виконавчих органів міських, районних у містах (у разі створення) рад (далі - органами соціального захисту населення). У разі зміни місця проживання (перебування) одержувача виплата тимчасової допомоги продовжується органом соціального захисту населення за новим місцем проживання (перебування) з місяця звернення одержувача.

Для призначення тимчасової допомоги одержувач подає органу соціального захисту населення за місцем проживання (перебування):

- заяву за формою, затвердженою Мінсоцполітики;
- копію свідоцтва про народження дитини;
- довідку про реєстрацію місця проживання (перебування) дитини;
- довідку про реєстрацію місця проживання (перебування) одержувача;
- декларацію про доходи та майновий стан осіб, що звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги (заповнюється на підставі довідок про доходи кожного члена сім'ї).

Залежно від підстав, на яких призначається тимчасова допомога, додатково подаються такі документи:

- рішення суду (виконавчий лист) про стягнення з одного з батьків аліментів на дитину; довідка державної виконавчої служби, що підтверджує факт несплати аліментів одним з батьків протягом шести місяців, що передують місяцю звернення;
- довідка відповідної установи про здійснення стосовно одного з батьків кримінального провадження або про його перебування на примусовому лікуванні, у місцях позбавлення волі, визнання його в установленому порядку недієздатним, а також перебування на строковій військовій службі;
- повідомлення органу внутрішніх справ про те, що місце проживання (перебування) одного з батьків дитини не встановлено.

Якщо розмір аліментів визначений судом у твердій грошовій сумі, подається довідка про розмір аліментів.

У разі неможливості одержання довідки про наявність і розмір аліментів від органів державної виконавчої служби, розташованих на тимчасово окупованій території України та в районі проведення антитерористичної операції, тимчасова допомога призначається на підставі письмової заяви одного з батьків про одержання (неодержання) аліментів.

Тимчасова допомога призначається кожні шість місяців починаючи з місяця, в якому подано заяву з усіма необхідними документами. У разі коли до заяви не додані всі необхідні документи, орган соціального захисту населення повідомляє одержувачу про те, які документи повинні бути подані протягом місяця. Тимчасова допомога надається на дітей у розмірі, що дорівнює різниці між 50 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців.

³⁸ Постанова Кабінету Міністрів України № 189 від 22 лютого 2006 року про Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме

Джерела:

- Закон України «Про державну виконавчу службу»
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/202/98-%D0%B2%D1%80>
- Наказ Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 246/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Луганської області» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0246323-14>
- Наказ Міністерства юстиції України від 25.11.2014 р. № 247/7 «Про переміщення органів і установ юстиції Донецької області» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0247323-14>
- Повноваження Державної виконавчої служби України в Луганській області
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0247323-14>
- Повноваження Державної виконавчої служби України в Донецькій області
<http://www.justice-dn.in.ua/index.php/napryamki-diyalnosti/derzhavna-vikonavcha-sluzhba>
- Ст. 181 Сімейного Кодексу України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
- Постанова Кабінету Міністрів України № 189 від 22 лютого 2006 року «Про Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме» <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/189-2006-%D0%BF>

Питання 19: Які можливості та повноваження радників з питань ВПО Міністерства Соціальної політики України?

Згідно до інформації, розміщеної на сайті Міністерства Соціальної політики України, програма радників з питань вимушених переселенців започаткована Міністерством Соціальної політики України, громадянською ініціативою Крим SOS і міжнародною організацією Stabilization Support Service за підтримки Уряду Великої Британії³⁹.

Згідно до інформації, розміщеної на сайті організації Крим SOS, КримSOS спільно зі Stabilization Support Services реалізують програму “Посилення участі громадянського суспільства у роботі Міністерства соціальної політики України та процесі національного примирення”, за фінансування Фонду подолання конфліктів, сприяння стабілізації і безпеки уряду Великобританії. Термін реалізації проекту: серпень 2015 — березень 2016 року.

Одним з напрямків реалізації проекту є Програма Радників при Міністерстві соціальної політики. У рамках програми 27 радників з питань переселенців працюють при Мінсоцполітики на центральному рівні та на рівнях департаментів у Центральній, Східній, Південній та Західній Україні, а саме 25 радників — на обласному рівні та в м. Київ і 2 — на центральному рівні. Радники разом з Міністерством соціальної політики та органами місцевої влади займаються вирішенням проблемних питань переселенців у конкретних регіонах.

Таким чином радники стають містком між громадами переселенців та Міністерством соціальної політики, що сприяє більш ефективній цільовій допомозі внутрішнім переселенцям зі східної України та Криму.

Отже, обов'язки (функції) Радника при Міністерстві соціальної політики полягають в вирішенні завдань, поставлених перед ними зазначеним проектом. А повноваження їх тільки дорадчі.

Джерела:

- Міністерство Соціальної політики України: Інформація для внутрішньо переміщених осіб.
http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=184018&cat_id=169302

³⁹ Міністерство Соціальної політики України: Інформація для внутрішньо переміщених осіб.

Питання 20:

Чи може особа, яка не була зареєстрована, але фактично проживала на непідконтрольній території, стати на облік внутрішньо переміщених осіб?

Згідно до ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»⁴⁰, підставою для взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є проживання на території, де виникли обставини, зазначені в статті 1 Закону, на момент їх виникнення. Згідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання»⁴¹, місце проживання – це житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини. Отже, основним є саме факт проживання на території, на якій виникли обставини, зазначені в ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а не факт реєстрації. Навпаки, згідно до абз. 3 ч. 7 ст. 4 зазначеного Закону “у разі відсутності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв’язку з обставинами, визначеними у статті 1 цього Закону, заявник надає докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, на день виникнення обставин, що спричинили внутрішнє переміщення...” (Питання щодо надання необхідних доказів розглядалось в питанні № 3).

Джерела:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
- Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>

⁴⁰ Див. посилання 1.

⁴¹ Закон України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні”

Питання 21:

Чи має право ВПО на призначення субсидії за умови отримання/не отримання адресної допомоги?

Згідно до п. 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива», субсидії призначаються за наявності різниці між розміром плати за житлово-комунальні послуги, скраплений газ, тверде та рідке пічне побутове паливо у межах соціальної норми житла та соціальних нормативів користування житлово-комунальними послугами з урахуванням пільг, які надаються відповідно до законодавства, і обсягом визначеного Кабінетом Міністрів України обов'язкового відсотка платежу.

Зазначена умова є єдиною умовою призначення субсидії, і законодавство не робить виключень окремо для осіб, які отримують або не отримують щомісячну адресну допомогу ВПО.

Так само і Порядок надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 не містить як умову призначення адресної грошової допомоги отримання або неотримання особою субсидії. Згідно до п. 2 зазначеного Порядку, грошова допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які стоять на обліку в структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органах з питань соціального захисту населення міських, районних у містах (у разі утворення) рад з дня звернення за її призначенням і виплачується по місяць зняття з такого обліку включно, але не більше ніж шість місяців. Більш того, згідно до п. 4 Порядку розмір отриманої грошової допомоги не враховується під час обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги, що надаються відповідно до законодавства.

Отже, законодавство не містить обмеження права призначення субсидії залежно від отримання або неотримання щомісячної адресної грошової допомоги ВПО.

Джерела:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. N 848 «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива неодноразово вносились зміни з метою спрощення призначення субсидій, в тому числі у випадках найму житла»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>

Питання 22:

Якщо інформація про місце реєстрації відповідача або його фактичне місце перебування відсутня, то як виконати вимогу Цивільно процесуального кодексу України під час складання позову (ФІО, адреса реєстрації відповідача, копія паспорту)?

Відповідно до ст. 119 Цивільного процесуального кодексу України⁴²,

1. *Позовна заява подається в письмовій формі.*

2. *Позовна заява повинна містити: 1) найменування суду, до якого подається заява; 2) ім'я (найменування) позивача і відповідача, а також ім'я представника позивача, якщо позовна заява подається представником, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку, якщо такі відомі; 3) зміст позовних вимог; 4) ціну позову щодо вимог майнового характеру; 5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; 6) зазначення доказів, що підтверджують кожну обставину, наявність підстав для звільнення від доказування; 7) перелік документів, що додаються до заяви.*

3. *Позовна заява підписується позивачем або його представником із зазначенням дати її подання.*

4. *Позовна заява повинна відповідати іншим вимогам, встановленим законом.*

5. *До позовної заяви додається документ, що підтверджує сплату судового збору.*

6. *До позовної заяви, що подається у випадках, визначених частиною третьою статті 118 цього Кодексу, мають бути додані копії ухвали про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу або ухвали про скасування судового наказу.*

7. *У разі пред'явлення позову особами, які діють на захист прав, свобод та інтересів іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.*

8. *Якщо позовна заява подається представником позивача, до позовної заяви додається довіреність чи інший документ, що підтверджує його повноваження.*

9. *Позовна заява, подана після забезпечення доказів або позову, повинна містити, крім зазначеного у частині другій цієї статті, відомості про забезпечення доказів або позову”.*

Отже, законодавство не містить вимоги додавання до позовної заяви копії паспорту відповідача.

Щодо вимоги надання адреси відповідача, то необхідно зазначити наступне:

Відповідно до ст. 122 ЦПК України, у разі якщо відповідачем у позовній заяві, поданій і оформленій у порядку, встановленому цим Кодексом, вказана фізична особа, що не є суб'єктом підприємницької діяльності, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи. При цьому, інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом трьох днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

У разі якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення у пресі.

⁴² Цивільний процесуальний кодекс України.

Також, згідно до ст. 74 ЦПК України, у разі ненадання особами, які беруть участь у справі, інформації щодо їх адреси, судова повістка надсилається фізичним особам, які не мають статусу підприємців, - за адресою їх місця проживання чи місця перебування, зареєстрованою у встановленому законом порядку. У разі відсутності осіб, які беруть участь у справі, за такою адресою, вважається, що судовий виклик або судове повідомлення вручене їм належним чином.

Також, згідно до ч. 9 цієї статті відповідач, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, викликається в суд через оголошення у пресі. З опублікуванням оголошення про виклик відповідач вважається повідомленим про час і місце розгляду справи. Друкований орган, у якому розміщуються оголошення про виклик відповідача протягом наступного року, визначається не пізніше 1 грудня поточного року в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, законодавством передбачений випадок, коли місце проживання відповідача невідоме.

Джерела:

- Цивільний процесуальний кодекс України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/page4>

Питання 23:

Чи може спадкоємець вступити до спадщини, якщо спадкова справа була відкрита нотаріусом на території, яка зараз є непідконтрольною, до виникнення обставин, зазначених в ст. 1 Закону України “Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб”, але спадкоємець не встиг отримати свідоцтво про право на спадщину?

У випадку, коли за заявою спадкоємця, поданою у встановлений ст. 1270 Цивільного кодексу України⁴³ строк 6 місяців, нотаріусом була відкрита спадкова справа на території, яка зараз є територією проведення АТО, але свідоцтво про право на спадщину отримано не було, необхідно перевірити чи не “переїхав” нотаріус зі своєю конторою на територію, яка підконтрольна Україні. Перевірити це можна через Єдиний реєстр нотаріусів⁴⁴. Якщо нотаріус продовжує працювати на підконтрольній Україні території, то в такому випадку можна “продовжити” спадкову справу і отримати свідоцтво про право на спадщину, оскільки законодавство обмежує тільки мінімальний строк, через який таке свідоцтво може бути видане – 6 місяців⁴⁵. Після спливу зазначеного строку та за наявності всіх необхідних документів в спадковій справі, нотаріус має право видати свідоцтво про право на спадщину (максимальний строк видачі свідоцтва не обмежений⁴⁶).

Отже, важливо подати заяву про вступ у спадщину у встановлений законом термін, а вже безпосереднє оформлення можна залишити до кращих часів, якщо майно є нерухомим. Якщо ж майно рухоме (наприклад кошти в банку), то через півроку після смерті можна отримати на нього свідоцтво та, відповідно, розпоряджатися таким майном.

Але, якщо нотаріус “не переїхав” на підконтрольну Україні територію, то в такому випадку отримати свідоцтво про право на спадщину неможливо. Для вирішення цього питання спадкоємець має право звернутись до суду з позовом про визнання власності на спадкове майно. Відповідно до ст. 392 Цивільного кодексу України⁴⁷ право власності спадкоємця на спадкове майно підлягає захисту в судовому порядку шляхом його визнання у разі, якщо таке право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності (норми ст. 392 ЦКУ не застосовуються щодо вимог про визнання права власності на об'єкти самочинного будівництва (ч. 3 ст. 376 ЦКУ), оскільки особа не є власником, а лише заявляє вимогу про встановлення права власності на об'єкт самочинного будівництва).

У спорах про визнання права власності на спадкове майно в якості належного відповідача не може розглядатись нотаріус або орган державної реєстрації прав. Якщо зазначені особи та органи відмовляють у вчиненні покладених на них нотаріальних дій чи здійсненні державної

⁴³ Ст. 1270 Цивільного кодексу України.

⁴⁴ Єдиний реєстр нотаріусів

⁴⁵ Ст. 1298 Цивільного кодексу України.

⁴⁶ П. 4.10, 4.12 Наказу Міністерства Юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України

⁴⁷ Ст. 392 Цивільного кодексу України

реєстрації, така відмова може бути оскаржена в судовому порядку, за умови відсутності спору про право на спадщину⁴⁸.

Отже, для звернення до суду спадкоємець повинен звернутись до нотаріуса, яким було відкрито спадкову справу для отримання відмови у вчиненні нотаріальних дій. Але, оскільки такий нотаріус відсутній, то попередньо можна звернутись до обласного управління юстиції з ціллю отримання інформації про місцезнаходження спадкової справи та отримати відповідь про відсутність доступу до спадкової справи.

Джерела:

- Ст. 1270 Цивільного кодексу України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page20>
- Єдиний реєстр нотаріусів <http://ern.minjust.gov.ua/pages/notary.aspx?search=name>
- Ст. 1298 Цивільного кодексу України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page20>
- П. 4.10, 4.12 Наказу Міністерства Юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12/page5>
- Ст. 392 Цивільного кодексу України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page8>
- П. 3.1. Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 “Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування” <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13?nreg=v-753740-13&find=1&text=392&x=0&y=0#w11>

⁴⁸ П. 3.1. Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 “Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування”